

Eettisesti epäkunnossa -kampanjaopas 2011

Huhtikuu 2011

Sisällysluettelo

Mikä kampanja.....	3
Tiesitkö että.....	5
Tule mukaan kansainväliseen toimintapäivään.....	7
Tausta 1: Miksi toimintapäivä?.....	8
Tausta 2: Miksi Apple?.....	9
makeITfair-raporttien löydökset.....	12
Kampanjan vaatimukset 2011.....	14
Kampanjatyökalut – mitä voin tehdä?.....	15
Yleisiä suosituksia tempauksiin.....	20
Kampanjatiedotuksen muistilista.....	21
Hyödyllisiä linkkejä ja materiaalia.....	22

Mikä kampanja?

Eettisesti epäkunnossa -kampanjan tavoitteena on tiedottaa kulutuselektroniikan valmistamiseen liittyvistä ongelmista ympäri maailmaa, niin työolojen, ihmisoikeuksien kuin ympäristövaikutustenkin suhteen.

Kulutuselektroniikan, kuten kännyköiden, läppäreiden ja mp3-soittimien, valmistamiseen tarvitaan useita metalleja joita louhitaan vaarallisissa oloissa, usein lapsityövoimaa käyttäen. Kongon demokraattisessa tasavallassa myös aseelliset ryhmät saavat varoja kaivannaisista.

Laitteita valmistetaan kurjissa työoloissa esimerkiksi Kiinassa, missä 12-tuntiset työvuorot ja kuuden päivän työviikot ovat monen ihmisen arkea. Työ- ja ihmisoikeuksia rikotaan tehtaissa yhä räikeästi. Minimipalkasta on tullut useassa tapauksessa peruspalkka ja sillä on vaikea tulla toimeen.

Kulutuselektroniikan tuotannossa käytettävät myrkylliset materiaalit koettelevat työntekijöiden terveyttä ja kuormittavat ympäristöä. Laitteiden kierrätys, uusiokäyttö ja kestävyys eivät ole saaneet osakseen tarpeeksi huomiota.

Eettisesti epäkunnossa -kampanja on osa laajempaa makeITfair-projektia. makeITfair on usean eurooppalaisen järjestön vuonna 2007 aloittama yhteinen projekti, jota koordinoi hollantilainen monikansallisia yhtiöitä tutkiva SOMO-järjestö.

Suomessa projektista vastaavat Finnwatch ja Eettisen kaupan puolesta ry. Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Luonto-Liitto ja Kirkon Ulkomaanavun nuorisoverkosto Changemaker osallistuvat projektiin tiedonlevittäjinä. Ulkomaiset kumppanit ovat Swedwatch ja Fair Trade Center Ruotsissa; Germanwatch Saksassa; DanWatch Tanskassa; Association for Conscious Consumers Unkarissa; ACIDH Kongon demokraattisessa tasavallassa; CIVIDEP Intiassa, Workers Assistance Center Filippiineillä ja Civil Society Research and Support Collective Etelä-Afrikassa.

makeITfair-projekti linkittää laitteiden käyttäjät niiden valmistajiin. Tarkastelemme kulutuselektroniikan koko elinkaarta metallien kaivuusta ja tehtaiden työoloista e-jätteen reitteihin. Yhdessä voimme vaikuttaa monikansallisiin yhtiöihin, vaatien niitä parantamaan työntekijöiden oloja koko alihankintaketjussaan - sekä kantamaan vastuunsa kulutuselektroniikan ympäristövaikutuksista.

GoodElectronics puolestaan on kansainvälinen, kansalaisjärjestöistä, ammattiyhdistysjärjestöistä, tutkijoista, sosiaalisen kysymysten parissa toimivista aktivisteista koostuva verkosto, joka toimii elektroniikan globaaliin tuotantoketjuun liittyvien kestävyys- ja ihmisoikeuskysymysten parissa. Verkoston yleiset vaatimukset (Common Demands) toimivat yhteenvetona aiheesta. Verkosto tekee tiivistä yhteistyötä makeITfair-projektin kanssa.

Tiesitkö että...

- ✧ Kolmasosa maailman koboltista kaivetaan Etelä-Kongon Katangasta.
- ✧ Katangan 100 000 - 140 000 kaivostyöläisestä arviolta 50 000 on lapsia.
- ✧ 5 % maailman tinasta kaivetaan itäisestä Kongosta.
- ✧ Useimmat tinankaivajat työskentelevät vaarallisissa oloissa tienaten 1-2 euroa päivässä.
- ✧ Maailmassa myydään vuosittain yli miljardi kännykkää, joista puolet tehdään Kiinassa.
- ✧ Kiinassa vapaa ay-toiminta on ollut kiellettyä vuodesta 1982. Ainoa sallittu ay-liike on Kiinan valtion alainen All-China Federation of Trade Unions (ACFTU).
- ✧ LG ja Samsung valmistavat yhä suuren osan puhelimistaan kotimaassaan Etelä-Koreassa. Muut yritykset toimivat pääosin muualla kuin kotimaassaan.
- ✧ Työntekijöiden palkat ovat pieni osa puhelimen hinnasta. Esim. iPhone 4G:n työvoimakustannukset ovat noin 4,6 € / puhelin eli 0,7-1,1 % sen myyntihinnasta.

- ^ Kaikilla työntekijöillä - riippumatta sukupuolesta, iästä, kotimaasta, asemastaan työmarkkinoilla tai asuinpaikasta – tulisi olla oikeus
  - hyviin ja turvallisiin työoloihin
  - järjestäytyä vapaasti ja neuvotella kollektiivisesti työehtosopimuksista
  - ansaita elämiseen riittävä palkka, jonka turvin on mahdollista elää ihmisarvoista elämää
  - tietää oikeuksistaan, jotka heille kuuluvat kansallisen ja kansainvälisen lainsäädännön mukaan sekä myös vapaaehtoisten sopimusten mukaan
  - osallistua koulutukseen, jossa näistä oikeuksista kerrotaan

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n keskeiset sopimukset

ILO:n perussopimukset:

- Järjestäytymisvapaus ja oikeus neuvotella kollektiivisesti (sopimukset 87 ja 98)
- Pakkotyön kielto (sopimukset 29 ja 105)
- Lapsityön kielto (sopimukset 138 ja 182)
- Syrjinnän kielto (sopimukset 100 ja 111)

Edellä mainittujen ohella ILO:n inhimillisille työolosuhteille asettamat lisävaatimukset:

- Vähimmäispalkka (sopimus 131)
- Työsuojelu ja työterveydenhuolto (sopimukset 115,155 ja 170)
- Työaika (48+12) (sopimukset 1 ja 30)
- Työnantajan aloitteesta tapahtuvan työsuhteen päättämisen seuraukset (sopimus 158)
- Oikeus kirjalliseen työsopimukseen

Tule mukaan kansainväliseen makeITfair-toimintapäivään 7.5.2011!

makeITfair kutsuu kuluttajia ympäri Eurooppaa ja maailmaa osallistumaan kansainväliseen toimintapäivään. Luovien ja hauskojen tempausten avulla kiinnitämme yhdessä huomiota elektroniikkatehtaiden työntekijöiden oloihin, jotta heidän oikeutensa toteutuisivat. Erityishuomio kohdistuu tänä vuonna Appleen yhtenä suurimmista ja innovatiivisimmista elektroniikka-alan merkkiyhtiöistä.

Tämä opas tarjoaa Sinulle kaiken tiedon ja toimintavinkkejä, joita tarvitset kampanjointiin omalla paikkakunnallasi tai toimintapäivän tempauksiin Helsingissä ja/tai Tampereella 7.5. Yhdessä voimme tehdä elektroniikasta reilumpaa – ihmisille kaikkialla!

Tule mukaan ja ota yhteyttä: makeitfair@eetti.fi

Tausta 1: Miksi toimintapäivä?

On vaikea kuvitella maailmaa ilman elektronisia laitteita. Luotamme ja käytämme informaatioteknologiaa (IT) joka päivä - työssä ja vapaa-ajalla. Itse asiassa, IT on parantanut elämäämme monella tavalla – mutta toisaalta luonut globaalisti uusia ongelmia.

Elektroniikkayhtiöt ovat siirtäneet tuotantoaan niin sanottuihin halvan työvoiman maihin pitääkseen tuotantokustannukset mahdollisimman pieninä. Suurin osa kännyköistä, tietokoneista, mp3-soittimista ja pelikonsoleista tehdään Kiinassa. Kiinan lisäksi elektroniikkaa valmistetaan myös Intiassa, Thaimaassa, Filippiineillä, Meksikossa ja Itä-Euroopassa. Olosuhteet näiden maiden tehtaissa ovat usein huolestuttavia. Suuret merkkiyhtiöt - kuten Apple - eivät valvo koko tuotantoketjuaan tai ota tarpeeksi vastuuta huonoista työoloista ja ympäristön pilaantumisesta.

Toimintapäivä osoittaa Applelle ja koko elektroniikka-alalle, että kuluttajina emme hyväksy työntekijöiden oikeuksia loukkaavia käytäntöjä. Vaadimme merkkiyhtiöiltä reilummin tuotettua elektroniikkaa!

Tausta 2: Miksi Apple?

Apple on edelläkävijä innovatiivisen, fiksun ja hyvin suunnitellun elektroniikan ja käyttöjärjestelmien saralla. Haluamme kannustaa Applea edelläkävijäksi myös eettisyydessä. makeITfair ja GoodElectronics kiittävät Applea kattavasta alihankkijoita koskevasta vastuullisuusohjeistosta, mutta ovat huolissaan sen toteutumisesta. Siinä sanotaan: ”Apple sitoutuu varmistamaan, että työolot sen tuotantoketjussa ovat turvalliset, työntekijöitä kohdellaan kunnioittavasti ja ihmisarvoisesti ja valmistus tapahtuu ympäristöystävällisesti.”

Applen alihankkijoita koskevasta vastuullisuusohjeistosta poimittua:

Prevention of chemical exposure

“Supplier must identify, evaluate, and control worker exposure to hazardous chemical, biological, and physical agents. Suppliers must eliminate chemical hazards where possible. Where chemical hazards cannot be eliminated, Suppliers must provide appropriate engineering controls such as closed systems and ventilation. Where appropriate engineering controls are not possible, Suppliers must establish appropriate administrative controls such as safe work procedures. In all cases, Suppliers must provide workers appropriate personal protective equipment.”

Working hours

“Except in Emergency or Unusual Situations, a workweek shall be restricted to 60 hours, including overtime, workers shall be allowed at least one day off every seven days, and overtime shall be voluntary. Under no circumstances will workweeks exceed the maximum permitted under applicable laws and regulations. Supplier must offer vacation time, leave periods, and holiday consistent with applicable laws and regulations.”

Wages and benefits

“Suppliers must pay all workers at least the minimum wage required by applicable laws and regulations and provide all legally mandated benefits. In addition to their compensation for regular hours of work, workers must be compensated for overtime hours at the premium rate required by applicable laws and regulations. Suppliers shall not use deductions from wages as a disciplinary measure. Workers must be paid in a timely manner, and the basis on which workers are being paid must be clearly conveyed to them in a timely manner.”

Erityisen huolissaan olemme ohjeiston toteutumisesta kahden alihankkijan, Wintekin ja Foxconnin, tehtailla Kiinassa.

Tapaus 1: Wintek ja n-heksaanimyrkytykset

Vuonna 2009 Applen alihankkijan Wintekin tehtaalla Kiinan Suzhoussa 137 työntekijää sai myrkytyksen kosketusnäyttöjen puhdistukseen käytetystä n-heksaanista. Liuottimen käytössä rikottiin paikallisia säädöksiä eikä työturvallisuudesta huolehdittu. Siitä huolimatta, että myrkytystapausten hoito ja jälkiseuranta on mainittu Applen uusimmassa yhteiskuntavastuuraportissa, Apple ei ole koskaan pyytänyt anteeksi sairastuneilta työntekijöiltä, eivätkä kaikki ole saaneet apua. Työntekijät ovat vedonneet Appleen kirjeitse jo kolme kertaa saamatta vastausta.

Hongkongilainen makeITfair-kampanjan kumppanijärjestö SACOM vaatiikin Wintekiä järjestämään kaikille sairastuneille työntekijöille hoitoa, maksamaan heille korvauksia ja pyytämään anteeksi. Lisäksi Applea vaaditaan valvomaan alihankkijansa Wintekin toimintaa paremmin – tilauksia ei tule keskeyttää, vaan tehtaan on parannettava työturvallisuuden tasoa.

Tapaus 2: Foxconn ja itsemurhat

Elektroniikan sopimusvalmistaja Foxconnin Shenzhenin tehtaalla Kiinassa nousi vuonna 2010 kohu työntekijöiden itsemurha-aallosta. Peräti 19 tehdastyöläistä, jotka olivat 18-24 -vuotiaita, yrittivät itsemurhaa ja 16 heistä kuoli. Foxconn on taiwanilaisomisteinen elektroniikkajätti, joka valmistaa tietokoneita, kännyköitä, mp3-soittimia ja televisioita muun muassa Nokialle, Applelle, Sony Ericssonille, Dellille ja Hewlett Packardille. Foxconnia on jo pitkään syytetty huonoista työoloista, salailevasta kulttuurista ja armeijatyylisestä kurista. Nälkäpalkat, ylipitkät työpäivät ja ay-oikeuksien polkeminen ovat tehtaissa arkipäivää.

Ongelmista vastuussa ovat myös merkkiyhtiöt, jotka kilpailuttavat alihankkijoidensa hinnat pohjalukemiin. Kiinalaiset ja kansainväliset ay- ja ihmisoikeusjärjestöt ovatkin vedonneet paitsi Foxconniin, niin myös merkkiyhtiöihin ja Kiinan hallitukseen, jotta ne tekisivät todellisia uudistuksia ja lopettaisivat siirtotyöläisten hyväksikäytön. Tämän painostuksen ansiosta Foxconn onkin tehnyt joitakin parannuksia, kuten nostanut palkkoja tai tarjonnut psykologista keskusteluapua työntekijöille.

Yli puoli vuotta työskennelleet tienaavat Foxconnilla ilman ylitöitä noin 230 euroa kuussa, mikä on yli 50 prosenttia enemmän kuin saman alueen muissa tehtaissa. Samaan aikaan Foxconn on kuitenkin siirtämässä tuotantoa Shenzhenistä matalamman palkkatason maakuntiin. Yhtiö pyrkii ehkäisemään itsemurhia myös vähentämällä ylitöitä ja asentamalla asuntoloiden parvekkeille turvaverkkoja.

makeITfair-raporttien löydökset

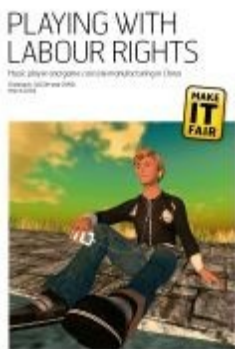
Silenced to Deliver

Selvityksessä haastateltiin kuuden kiinalaisen ja filippiiniläisen tehtaan työntekijöitä vuonna 2008. Tehtaat valmistivat Nokialle, Samsungille, LG:lle, Sony Ericssonille ja Appllelle kännyköitä tai niiden osia.

Molemmissa maissa kännykkätyöntekijät paiskivat runsaasti ylitöitä nostaakseen edes hieman ansiotasoaan. Minimipalkasta on tullut useassa tapauksessa peruspalkka ja sillä on vaikea tulla toimeen. Tutkituissa tehtaissa rikottiin työajan osalta sekä ILO:n normeja että kansallista lainsäädäntöä.

Playing with Labor Rights

Pelikonsolit ja mp3-soittimet syntyvät usein ylityönä minimipalkalla. Niitä tekevät Kiinassa etenkin nuoret naiset, joista moni on opiskelija tai helposti irtisanottava vuokra-työläinen. Työnantajan ei tarvitse maksaa opiskelijatyöläisistä normaaleja sosiaalivakuutusmaksuja.

Selvityksessä haastateltiin neljän kiinalaisen tehtaan työntekijöitä. Tehtaat valmistavat muun muassa Xbox 360-pelikonsoleja Microsoftille, mp3-soittimen osia Sonylle ja iPhoneja Appllelle. Kaikissa tutkituissa tehtaissa rikottiin työajan osalta kansallista lainsäädäntöä.

Game Console and Music Player Production in China

GAME CONSOLE AND
MUSIC PLAYER PRODUCTION
IN CHINA

Tuorein makeITfair-raportti helmikuulta 2011 osoittaa, että Applelle, Microsoftille, Motorolalle, Philipsille ja Sonylle merkkituotteita valmistavien kiinalaisten elektroniikkatehtaiden palkat ja työolot ovat parantuneet. Parannuksista huolimatta tehtaiden

työoloissa on edelleen myös vakavia puutteita. Kaikilla tutkituilla tehtailla teetetään edelleen laittoman suuria ylityitä. Kiinan lain mukaan ylityitä saa teettää 36 tuntia kuussa, mutta vain kaksi tehdasta neljästä noudatti edes elektroniikkateollisuuden oman toimintaohjeiston EICC:n asettamaa 86 tunnin ylärajaa. Yötyövuoroja teetetään edelleen jopa kuukauden jaksoissa, ja osa työntekijöistä joutuu seisomaan 11 tuntia päivässä. Työntekijöiden mukaan heitä myös painostetaan tekemään ylityitä, minkä työnantajat kuitenkin kiistävät.

Vaikka peruspalkat ovat nousseet kaikissa tehtaissa, erittäin alhainen lähtötaso ja korkea inflaatio tarkoittavat yhdessä sitä, etteivät työntekijöiden palkat riitä edelleenkään elämiseen. Tutkittujen tehtaiden ammattiyhdistystoiminta on heikoissa kantimissa. Työntekijöiden mielestä tehtailla toimiva ammattiyhdistys ajaa työnantajan etuja. He eivät useinkaan tiedäneet ammattiyhdistysten olemassaolosta. Ay-liike on Kiinassa valtion ohjauksessa, eikä työntekijöillä ole mahdollisuutta valita omia edustajia ammattiyhdistykseen tai neuvotella kollektiivisesti työehdoista. Tutkittujen tehtaiden asiakkaista vain Apple ei vastannut Finnwatchille.

Kampanjan vaatimukset 2011

Vaadimme, että

1) Apple muuttaa ostokäytäntöjään:

Reilut korvaukset alihankkijoille ja hyvin suunnitellut toimitusajat mahdollistavat elämiseen riittävän palkan (ks. laatikko) maksamisen työntekijöille ja suurten ylityömäärien vähentämisen.

2) Apple parantaa avoimuttaan ja viestintäänsä:

- △ tarjoamalla kuluttajille tietoa työoloista, joissa sen laitteet valmistetaan
- △ parantamalla alihankkijatehtaiden johdon ja työntekijöiden välistä viestintää
- △ keskustelemalla työ- ja ihmisoikeuksien parissa toimivien järjestöjen kanssa

Elämiseen riittävä palkka:

Elämiseen riittäväksi Kansainvälinen työjärjestö ILO katsoo sellaisen palkan, jolla keskisuuri perhe pystyy kustantamaan peruselintasoon tarvitsemansa asiat, kuten asumisen, ruuan ja terveydenhoidon siinä kansantaloudessa, jossa perhe elää, ilman että perheen työikäiset jäsenet tekevät jatkuvasti ylipyöriä työpäiviä.

www.makeitfair.fi/applevetoomus

Kampanjatyökalut – mitä voin tehdä?

Kysy reilua puhelinta Apple Storesta

Järjestä paljon porukkaa kaupunkisi Apple Storen kassalle. Jokainen kysyy vuorollaan reilua iPhonea. Ensimmäinen selittää, mitä sillä tarkoitetaan. Myyjät todennäköisesti vastaavat, että heillä ei ole sellaista tuotetta. Tämän jälkeen jokainen ”asiakas” kävelee liikkeestä ulos kantaen kylttiä, jossa lukee ”Ei vielääkään reilua puhelinta!” yms.

Tarvitset kylttejä, ohjeet vapaaehtoisille, flyereita jaettavaksi liikkeen edustalla, palautekortteja, vähintään viisi vapaaehtoista aloittamaan tempauksen ja selittämään sen ohikulkijoille (mitä enemmän vapaaehtoisia, sitä helpompi saada muutkin mukaan) ja 30-60min. Muista, että liikkeessä työskentelevät eivät ole Applen yritysvastuu-ihmisiä, joten Sinä tiedät luultavasti aiheesta enemmän kuin he!

Palautekortti

Jaa palautekortteja, joita asiakkaat voivat jättää Apple Storeen. Voit yhdistää tämän edelliseen toimintavinkkiin tai pelkästään jakaa palautekortteja liikkeen edustalla. Palautekortteja voi tilata osoitteesta makeitfair@eetti.fi tai ladata osoitteesta www.makeitfair.fi.

Lähetä sähköpostia Appelle

Löydät www.makeitfair.fi -sivuilta valmiin viestin, jonka voit lähettää Appellelle. Voit myös keksiä ihan oman viestin, jossa kerrot huolesi työntekijöiden tilanteesta, ja toivot vastausta. Jos saat vastauksen, kerrothan sen myös meille!

Katuteatteri

Ihmiset näyttävät kokoontuvan sattumalta, mutta heillä on yhteinen viesti. Tee minuutin mittainen tempaus liittyen toiminta-päivän aiheeseen. Kaikkien puhelimet soivat yhtäaikaan, pitäkää käsissänne palaute-kortteja, syökää omenaa ja pitäkää ylhäällä Applesta kertovaa kylttiä, sanokaa yksi lause tms. - pääasia, että kaikki jäätyvät merkin saatuaan paikoilleen ja tekevät jotain yhtäaikaan. Valmistaudu hyvin tempaukseen ja viestin viemiseen ohikulkijoille ja myyjille! Dokumentoi tempaus valokuvoin ja videoin ja lähetä ne osoitteeseen makeitfair@eetti.fi.

Feikkimielenosoitus näyttää mielenosoitukselta, mutta on...feikki! Liikemiehet puvuissaan vaativat alempia palkkoja työntekijöille ja suurempia voittoja yritykselle, lähettiläät mainostavat maitaan sijoittajille sloganilla ”ei työntekijöiden oikeuksia” tms.

Reilun kaupan omenapiirakka ja t-paidat

Apple on markkinajohtaja muotoilussa, tekniikassa ja myyntiluvuissa. Onnittelut! Juhlitaan sitä piirakan kera...tässä tapauksessa Reilun kaupan aineksista tehdyn omena-piirakan, sillä haluamme saada Applen huomion reilumpaan elektroniikkaan. Se on tulevaisuutta ja Applen tulisi olla edelläkävijä myös eettisyydessä.

Leivo muutama omenapiirakka Reilun kaupan aineksista. Pukeudu makeITfair-logolla varustettuihin t-paitoihin (saatavissa lainaksi Eettisen kaupan puolesta ry:n toimistolta). Varaa mukaan esitteitä ja muuta kampanjamateriaalia. Kutsu media paikalle etukäteen ja ota kuvia/videoi tempaus. Jaa materiaalia ja tarjoa reilua omenapiirakkaa ohikulkijoille – juttele heidän kanssaan aiheesta. Muista varata mukaan myös kertakäyttölautasia ja värikkäitä lautasliinoja. Tempaus voi kestää 30-60 min., vapaaehtoisten ajasta ja piirakan riittävydestä riippuen.

Eettisesti epäkunnossa –taustakuvat ja tarrat

Kampanjan nettisivuilta voi ladata kännykkään ilmaisen taustakuvan, jossa on kampanjan logo ja nettisivujen osoite. Samasta aiheesta löytyy myös tarroja. Molempia voi käyttää kertoakseen kampanjasta muille. Kampanjatarroja voi tilata ilmaiseksi Eettisen kaupan puolesta ry:ltä ja taustakuvan voi ladata kampanjan etusivulta www.makeitfair.fi.

Osallistu virtuaalimielenosoitukseen

Tempausten yhteydessä voi ottaa kuvia, joissa ihmiset kertovat viestinsä vaikkapa kyltin kera. Kampanjatarroja voi myös liimata läppäriin/iPadin/iPhonen takaosaan ja pyytää ihmisiä poseeraamaan sen kanssa.

Kansainvälisestä toimintapäivästä 7.5. on tulossa oma virtuaalimielenosoitus nettisivulle www.makeitfair.org. Toimintapäivän aikana ottamasi kuvat voit lähettää joko suoraan tapahtumapaikalta myöhemmin ilmoitettavaan osoitteeseen tai jälkikäteen osoitteeseen makeitfair@eetti.fi. Lisäämme ne kansainvälisten sivujen lisäksi myös kotimaisille sivuille: www.makeitfair.fi/virtuaalimielenosoitus

Vaihda Facebookin profiilikuvasi päiväksi

Vaihda Facebookin profiilikuvasi kansainvälisen toimintapäivän ajaksi 7.5. ja lähetä näin viesti reilumman elektroniikan puolesta kavereillesi ympäri maailman. Kutsu heidät mukaan – tämä on helpoin tapa osallistua, jos et halua järjestää omaa tempausta! Ohjeet ja yhteinen kampanjaprofiilikuva löytyvät Eettisesti epäkunnossa -kampanjan omasta Facebook-ryhmästä.

Blogit ja keskustelupalstat

Blogit ja keskustelupalstat ovat ilmaisia ja tehokkaita tiedotuskanavia. Voit esimerkiksi aloittaa keskustelun tuotannosta paikallislehden keskustelupalstalla.

Infopöytä

Järjestäkää infopöytä kulutuselektroniikan ongelmista. Materiaalina voi käyttää makeITfairin valmiita esitteitä ja julisteita, näitä voi tilata Eettisen kaupan puolesta ry:n toimistolta ilmaiseksi.

Voit myös soittaa makeITfair-räppiä ja näyttää esittelyfilmiä. Kummatkin voi ladata sivulta www.makeitfair.fi

Elektroniikkajäteinstallaatio

Kokoontukaa joukolla ja tehkää vanhoista tietokoneista taideteos. Varatkaa mukaan kylttejä joissa viestejä kuten: ”Eettisesti epäkunnossa!”. Joku jakaa esitteitä/flyereita tai tarroja vieressä ja kehottaa ihmisiä viemään palautekortin Apple Storeen.

Kerro meille, mitä aiot tehdä 7.5.! Julkaisemme www.makeitfair.org -sivuilla kartan tempauksista ympäri maailman.

Yleisiä suosituksia tempauksiin:

- Ole selkeä viestisi suhteen. Pidä viesti lyhyenä ja yksinkertaisena, älä piilota sitä. Anna ihmisten nähdä jo kaukaa, mitä olette tekemässä. Esimerkiksi banderolli auttaa tähän.
- Tee itsestäsi näkyvä, herätä huomiota, älä ujostele.
- Dokumentoi tempaus ja jaa se reaaliaikaisesti mahdollisimman nopeasti, käytä virtuaali-mielenosoitusta – tempaus saa enemmän huomiota, jos useampi osallistuu!
- Tarkista lailliset vaatimukset julkisten tempausten suhteen: sinun on ehkä ilmoitettava tempauksesta etukäteen poliisille tai haettava lupa alueen omistajalta. Vältä ongelmia.
- Valitse paikka huolella: Apple Storen edessä, kaupungin keskustassa, julkisella paikalla tai lähellä vilkasliikenteisiä katuja...valitse hyvä paikka ohikulkijoiden huomion takaamiseksi, valitse paikka, jossa on mahdollisuus pysähtyä, suojautua sateelta ym.
- Valmistaudu huolella: kerää osallistujalista, materiaalit, jaa vastuut, sovi aika ja paikka – hyvä suunnittelu vähentää hämmennystä ja sekasortoa!
- Juhli onnistumisia! Kutsu tempauksen valmisteluun ja toteuttamiseen osallistuneet vapaaehtoiset juhlimaan tempauksen jälkeen.

Kampanjatiedotuksen muistilista:

◆ Paras ajankohta tempauksen järjestämiseen mediaa silmällä pitäen on aamupäivällä viikon alussa.

◆ Lähettäkää tiedote 7-4 päivää ennen tempausta.

Halutessanne voitte muutama päivä ennen tapahtumaa lähettää tiedotteen uudelleen muistutusviestin kera.

Eettisen kaupan puolesta ry:n toimistolta saa apua tiedotteiden laatimisessa.

◆ Varmistakaa että tempauspaikalla on joku joka osaa vastata toimittajien kysymyksiin ja on perehtynyt kampanjan teemoihin. Kiperimmissä kysymyksissä toimittajat voi ohjata ottamaan yhteyttä Eettisen kaupan puolesta ry:n toimistoon (Heta Niemi, 050 349 5230).

Hyödyllisiä linkkejä ja materiaalia

Nettisivut:

- www.makeitfair.fi
- www.makeitfair.org
- www.goodelectronics.org

Virtuaalimielenosoitus:

- www.makeitfair.fi/virtuaalimielenosoitus

Facebook-ryhmät:

- Eettisesti epäkunnossa
- makeITfair

Kampanjatyökalut:

- www.makeitfair.fi/kampanjatyökalut

Esitteet:

- www.makeitfair.fi/esitteet

Lisätietoa kampanjasta:

Heta Niemi, Eettisen kaupan puolesta ry

heta@eetti.fi

050 349 5230

Lisätietoa tutkimustuloksista:

Päivi Pöyhönen, Finnwatch

paivi.poyhonen@finnwatch.org

040 410 9710